

**Załącznik
do Uchwały nr XVI/90/11
Rady Gminy Somianka
z dnia 19 grudnia 2011 r.**

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
W GMINIE SOMIANKA NA LATA 2011-2016**

I. WSTĘP

Przemoc w rodzinie, inaczej zwana przemocą domową, to nie tylko przemoc fizyczna, ale także psychiczna, seksualna, ekonomiczna, czy zaniedbywanie. Występuje zarówno w rodzinach z tzw. marginesu społecznego, jak i w rodzinach dobrze sytuowanych, uważanych za „normalne”. Przemoc w rodzinie nie jest zachowaniem incydentalnym i zwykle powtarza się według określonego schematu, w którym da się wyróżnić następujące fazy:

- narastania napięcia, w której zaczyna pojawiać się agresja,
- ostrej przemocy, w której następuje wybuch agresji,
- miodowego miesiąca, kiedy sprawca przeprosza i obiecuje poprawę.

Z reguły w fazie ostrej przemocy lub zaraz po niej ofiary poszukują pomocy. Wzywana jest wtedy policja lub ofiara ucieka z domu. Bardzo często w fazie miodowego miesiąca osoby doznające przemocy wycofują się z kontaktu z osobami udzielającymi pomocy, mając pozorne uczucie odzyskiwania kontroli nad sytuacją. To „wycofywanie”, podobnie jak fakt dalszego pozostawania w związku ze sprawcą często wydaje się niezrozumiałe. Specjaliści, tłumacząc takie zachowanie najczęściej odwołują się do syndromu wyuczonej bezradności lub do syndromu stresu pourazowego. Syndrom wyuczonej bezradności, w przypadku ofiar przemocy, oznacza poddanie się i rezygnację z aktywności, które ofiara podejmowała w celu poprawy sytuacji, a które okazały się bezskuteczne. Nabiera wówczas przekonania, że nie może nic zrobić, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo rezygnuje, więc z kolejnych prób zmiany sytuacji. Nie oznacza to jednak, że ofiary przemocy nie podejmują wielu doraźnych działań, których celem jest poprawa sytuacji rodziny, np. rozmowa ze sprawcą, unikanie ataku poprzez wyjście z domu, ukrywanie się lub ucieczkę już w trakcie ataku. Podejmują również działania polegające na poszukiwaniu pomocy na zewnątrz, rozmawiają na temat doznawanej przemocy z krewnymi, znajomymi, sąsiadami, kontaktując się z policją i organizacjami udzielającymi pomocy ofiarom przemocy. Zdarza się jednak, że reakcją ofiary jest odwzajemnienie przemocy w kierunku sprawcy, który przez wiele lat stosował przemoc. Analizując sytuację ofiary, należy wziąć pod uwagę, że ma ona nadzieję na zmianę zachowania sprawcy. Ponadto, często wstydzi się swojej sytuacji, jest zależna ekonomicznie od sprawcy lub zostaje z nim „ze względu na dzieci”. Często uważa, że przemoc jest jej prywatnym problemem, a środowisko zewnętrzne (rodzina, znajomi, instytucje) swoim zachowaniem mogą utwierdzać o braku możliwości otrzymania wsparcia i ochrony.

Podczas, gdy zachowania ofiary, mogą wydawać się irracjonalne, sprawca w sposób bardzo logiczny potrafi tłumaczyć swoje zachowanie, jako akt słusznego ukarania ofiary. Jednocześnie

kwestionuje swoją odpowiedzialność. Nie przyznaje również, że takie zachowanie jest aktem agresji oraz mechanizmem sprawowania władzy i kontroli, narzędziem całkowitego podporządkowania ofiary woli sprawcy. Kobiety, dzieci oraz osoby starsze, które najczęściej padają ofiarami przemocy w rodzinie, ciągle jeszcze uznawane są za własność, zaś mężowie i rodzice, dorośle dzieci – za osoby mogące dyscyplinować innych członków rodziny.

Przemoc w rodzinie jest trudna do zdiagnozowania. To problem przez wiele lat ukrywany. Jednak szkodliwość jest tak determinująca dla jednostki, czy też całej rodziny, że wymaga podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu zapobiegawczego, który będzie zawierał: podstawy prawne działania, założenia, zasady działania, cel główny i cele szczegółowe, realizatorów i adresatów Programu, instytucje i organizacje współpracujące.

II. PODSTAWA PRAWNA

Program będzie realizowany w szczególności w oparciu o następujące akty prawne:

- Narodowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2009r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.),
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Somianka na lata 2008-2013.

III. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

3.1 Rozmiary zjawiska przemocy w rodzinie w świetle danych ogólnopolskich

Przemoc ze strony osób najbliższych jest doświadczeniem trudnym. Istnieją mechanizmy

psychologiczne sprawiające, że ofiary racjonalizują sobie takie przeżycia, usprawiedliwiają sprawców, obwiniają siebie, jednocześnie presja społeczna może stanowić barierę przed ujawnieniem przemocy osobom obcym. Szczególne znaczenie, jakie w polskiej kulturze przypisuje się rodzinie, może utrudniać rozpoznanie problemów w niej występujących.

Analizując dane z lat 1999-2010, pochodzące z procedury „Niebieska Karta”, publikowane przez komendę Główną Policji, można stwierdzić, że znacznie wzrosła liczba przeprowadzonych interwencji domowych (w 1999r. było 376 539 zaś w 2010r.- 586 062 –wzrost o 65%), widoczne jest również zwiększenie liczby interwencji dotyczących przemocy domowej (z 72 031 w roku 1999 do 83 488 w roku 2010 – wzrost o 16%).

Z danych policyjnych wynikają ponadto poniższe wnioski:

1. Przemocy w rodzinie najczęściej doświadczają kobiety. Z analizy danych ilościowych jednoznacznie wynika, że w Polsce ok. 60% wszystkich osób doświadczających przemocy w rodzinie to kobiety. Drugą najliczniejszą grupą osób doświadczających przemocy w rodzinie są dzieci do lat 13 (ok. 24%) oraz osoby nieletnie między 13 a 18 rokiem życia (12-13%). Warto wskazać, że z roku na rok w Polsce obserwuje się wzrost odsetka mężczyzn, którzy stali się ofiarami przemocy w rodzinie.
2. Głównym sprawcą przemocy w rodzinie jest mężczyzna – 95% wszystkich sprawców w Polsce to mężczyźni. Jak wskazują dane pochodzące z procedury „Niebieskiej Karty” odsetek kobiet – sprawców przemocy kształtuje się na poziomie niewiele ponad 3%. Do rzadkości należą sytuacje, w której sprawcą przemocy jest osoba nieletnia (0,4%).
3. Przemoc w rodzinie ściśle związana jest występowaniem problemu alkoholowego. Policyjne dane wskazują, że ok. 80% wszystkich sprawców przemocy w rodzinie dokonywało aktów przemocy będąc pod wpływem napojów alkoholowych.
4. Coraz więcej przypadków stosowania przemocy w rodzinie zgłaszanych jest przez policję do różnego rodzaju instytucji i organizacji, co oznacza, że fakt przemocy zgłoszony w trakcie procedury „Niebieskiej karty” przekazywany jest dalej do specjalistów.

Tabela nr 1. *Liczba przeprowadzonych interwencji domowych przez Policję - dane ogólnopolskie: Komenda Główna Policji*

Liczba przeprowadzonych interwencji Policji						
Dane ogólnopolskie						
Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Interwencje	608 751	620 662	718 819	658 651	573 834	586 062
domowe ogółem						
Dotyczące przemocy domowej	96 773	96 099	81 403	86 455	81 415	83 488

Tabela nr 2. Liczba ofiar przemocy w rodzinie – Dane ogólnopolskie

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ogółem	156 788	157 854	130 682	139 747	132 796	134 866
kobiety	91 374	91 032	76 162	81 985	79 811	82 102
mężczyźni	10 387	10 313	8 556	10 664	11 728	12 651
dzieci do 13lat	37 227	38 233	31 001	31 699	27 502	26 802
małoletni 13-18lat	17 800	18 276	14 963	15 399	13 755	13 311

3.2 Analiza problemów społecznych z uwzględnieniem zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Somianka

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych w Gminie z uwzględnieniem problemu przemocy w rodzinie.

Do 30 lipca 2011r. w gminie Somianka zameldowanych było 5.592 mieszkańców. Ogólna liczba bezrobotnych mieszkańców zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszku wynosiła w 2009 roku – 277 osób, 2010 roku – 262 osoby a do lipca 2011 roku – 255 osób w tym kolejno zarejestrowanych jako bezrobotni z prawem do zasiłku w 2009 – 35, 2010 – 26, do lipca 2011 – 18 osób.

Tabela nr 3. *Struktura bezrobotnych w gminie Somianka*

	2009	2010	VII/2011
Bezrobotni ogółem	277	262	255
W tym z prawem do zasiłku	35	26	18

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w 2009 roku 306 osób z Gminy Somianka objętych było różnorodnymi formami pomocy społecznej, co stanowiło 5,5 % ogółu mieszkańców. W 2010 r. z pomocy skorzystało 277 osób, co stanowiło 4,95 % ogółu. Do chwili obecnej z różnych form pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej skorzystało 172 osoby.

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że uzależnienie od alkoholu jest jednym z głównych obszarów zdefiniowanych jako problem społeczny. Statystyka, często jednak nie oddaje stanu faktycznego. Wynika to z tego, że osoby z najbliższego kręgu osoby uzależnionej, wstydliwie ukrywają prawdę i niechętnie współpracują. Sytuacje takie powodowane są silnymi więziami rodzinnymi, ukazując negatywne wzorce społeczne.

Tabela nr 4. *Struktura wszczęcia procedury zmierzającej do nałożenia obowiązku leczenia odwykowego*

	2009	2010	VII/2011
Ilość przyjętych wniosków o wszczęcie postępowania	12	16	9
Ilość wniosków skierowanych do sądu	6	6	12
Ilość skierowanych zleceń bezpośrednio do biegłych sądowych o przeprowadzenie badań	6	5	4

Z informacji uzyskanych od Dyrektorów szkół z terenu Gminy Somianka wynika, że nie odnotowano żadnych aktów przemocy fizycznej i psychicznej.

Ze statystyk Komisariatu Policji w Somiance wynika, że na terenie Gminy Somianka w 2009 roku przeprowadzono 113 interwencji domowych związanych z przemocą w rodzinie. W 2010 roku przeprowadzono ich 99 a do chwili obecnej (tj. VII/2011) Policja interweniowała 75 razy. Sprawcami przemocy byli najczęściej mężczyźni a doznającymi przemocy – kobiety i dzieci. Niestety Policjanci odnotowywali też przypadki zgłoszeń dotyczących pozostawienia dzieci przez matki nadużywające alkoholu. Ponadto jak wynika z przeprowadzonego rozpoznania zarówno mężczyźni jak i kobiety niechętnie zgłaszali doświadczaną przemoc ze względu na wstyd, jak również brak świadomości na temat różnych form pomocy związanych z przemocą domową.

W związku z przemocą w rodzinie w roku 2009 przeprowadzono 6 postępowań, z czego 5 zakończonych zostało aktem oskarżenia. W 2010 roku wszczęto 2 postępowania, z czego 1 zakończono aktem oskarżenia. Do chwili obecnej (tj. VII/2011r.) przeprowadzono 2 postępowania zakończone odmową wszczęcia.

Na terenie Gminy Somianka prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty”. Do tej pory procedura obejmowała głównie krzywdzone kobiety, a okres monitorowania i nadzoru nad rodziną zagrożoną przemocą domową trwał średnio od trzech do ośmiu miesięcy. Najczęściej były to jednorazowe przypadki przemocy w rodzinie, ale zdarzały się też takie, które powtórzyły się trzy razy.

Najczęściej stosowanymi formami przemocy fizycznej było: popychanie, uderzanie, duszenie, uszkodzenie ciała, zsinienia. Stosowano też przemoc psychiczną w formie: izolacji, wyzwisk, gróźb i krytyki. Mechanizm powstawania przemocy wynikał przede wszystkim z nadużywania alkoholu, złej sytuacji materialnej, jak również braku wiedzy na temat możliwości rozwiązywania problemów o różnym charakterze.

IV. ZAŁOŻENIA OGÓLNE PROGRAMU

Opracowując Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy, przyjęto następujące założenia:

1. Najważniejsze jest bezpieczeństwo ofiary.
2. Za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca, bez względu na to, co zrobiła ofiara.

3. Nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka.
4. Nie ma żadnego uzasadnienia ani usprawiedliwienia przemocy.
5. Podstawowym zadaniem jest zatrzymanie przemocy, bez tego pomoc jest nieskuteczna.

Realizacja celów Programu zakłada uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie poprzez promowanie modelu rodziny wolnego od przemocy, odpowiednią edukację dzieci, młodzieży i dorosłych jak również działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

V. CELE PROGRAMU

- 1) Wypracowanie sprawnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pomocy osobom/rodzinom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- 2) Monitorowanie występowania przemocy w rodzinie, jej rozmiarów i skutków społecznych.
- 3) Uwrażliwienie społeczności lokalnej na przemoc w rodzinie,
- 4) Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 5) Podjęcie działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie.

VI. ODBIORCY I REALIZATORZY PROGRAMU

6.1 Program skierowany jest w szczególności do:

- 1) Ofiar przemocy w rodzinie, w tym dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych;
- 2) Sprawców przemocy w rodzinie;
- 3) Świadców przemocy w rodzinie;
- 4) Społeczności lokalnej;
- 5) Instytucji zajmujących się szeroko rozumianą pomocą w rodzinie;
- 6) Organizacji pozarządowych.

6.2 Instytucje, organizacje i środowiska włączone do realizacji Programu:

- 1) Specjaliści różnych dziedzin zaangażowani w realizację zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy.
- 2) Instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz inne pełniące funkcje wspierające:
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
 - Komenda Policji,
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - Placówki oświatowe i wychowawcze,
 - PCPR w Wyszkanie,
 - Poradnia Leczenia Uzależnień,
 - Mazowieckie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR,
 - Zakłady opieki zdrowotnej,
 - Organizacje pozarządowe,
 - Parafie.

VII. REALIZACJA CELÓW PROGRAMU

Cel 1. Wypracowanie sprawnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pomocy osobom/rodzinom doznającym przemocy w rodzinie.

Działania:

- a) powołanie zespołu interdyscyplinarnego mającego na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprzez kompleksową pomoc ofiarom przemocy, osobom uzależnionym i współuzależnionym oraz dzieciom z rodzin zagrożonych patologią,
- b) opracowanie procedur postępowania interwencyjnego wobec przemocy w rodzinie,
- c) współpraca w ramach zespołu interdyscyplinarnego:]

- Diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- Opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
- Monitorowanie sytuacji rodzin dotkniętych przemocą,
- Dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy,
- Inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie w oparciu o procedurę „Niebieska Karta”.

Cel 2. Monitorowanie występowania przemocy w rodzinie, jej rozmiarów i skutków społecznych.

Działania:

- a) zbieranie i analiza informacji dotyczących zjawisk sprzyjających występowaniu przemocy,
- b) prowadzenie badań dotyczących skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz różnych jej aspektów,
- c) analiza skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą.

Cel 3. Uwrażliwienie społeczności lokalnej na przemoc w rodzinie

Działania:

- d) informowanie o formach i miejscach pomocy ofiarom przemocy, w tym systematyczna aktualizacja informacji,
- e) informowanie dzieci, młodzieży i dorosłych o konsekwencjach wynikających ze stosowania przemocy w rodzinie,
- f) wykorzystywanie strony internetowej Urzędu Gminy do przekazywania istotnych informacji z zakresu pomocy ofiarom przemocy na terenie gminy,
- g) udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Cel 4. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Działania:

- a) rozwijanie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- b) organizacja szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,
- c) organizacja spotkań i pogadek (wymiana doświadczeń pomiędzy osobami działającymi w obszarze przemocy w rodzinie,
- d) stałe wspieranie ofiar przemocy w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowych, a także zapobieganie kolejnym aktom przemocy,
- e) izolowanie sprawców od ofiar,
- f) kierowanie wniosków do GKRPA o obowiązek podjęcia leczenia odwykowego w związku z nadużywaniem alkoholu.

Cel 5. Podjęcie działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie

Działania:

- a) motywowanie i kierowanie sprawców przemocy do wzięcia udziału w kompleksowym programie korekcyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie,
- b) uświadamianie skutków i konsekwencji związanych z faktem stosowania przemocy w rodzinie.

VIII. PRZESŁANKI GWARANTUJĄCE WŁAŚCIWĄ REALIZACJĘ PROGRAMU

- Poparcie dla podejmowanych działań ze strony samorządu gminnego;
- Dobrze układająca się współpraca ze szkołami, sołectwami, parafiami, policją;

- Dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych;
- Otwartość i chęć współpracy specjalistów;
- Chęć wyjścia z kryzysu.

IX. ZAGROŻENIA W REALIZACJI ZADAŃ

- Opór społeczności gminnej wobec korzystania z poradnictwa specjalistycznego;
- Brak działań wolontarystycznych na terenie gminy;
- Słaba kondycja moralna i ekonomiczna rodzin;
- Negatywne wzorce zachowań społecznych;
- Stereotypy wizerunku osoby doświadczającej przemocy domowej;
- Ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy i niechęć do współpracy;
- Wydłużony tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną, niskie kary w stosunku do rangi popełnionych czynów, nadużywanie zawieszania kar;
- Brak odpowiedniej infrastruktury mieszkaniowej umożliwiającej skuteczne odizolowanie agresora;
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
- Alkoholizm w rodzinach;
- Pojawiające się zjawisko upadku wartości rodzinnych.

XI. MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Monitorowanie odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów uczestniczących w realizacji zadań, które przekazywane będą Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Somiance. Po przeanalizowaniu danych oraz wypracowaniu wniosków do realizacji przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej do 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy w Somiance sprawozdanie z realizacji Programu.

XII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Źródłem finansowania zadań zawartych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2011-2016 są środki własne Gminy Somianka.

XIII. PODSUMOWANIE

Przemoc w rodzinie jest problemem złożonym, głęboko zakorzenionym w strukturze społecznej, występuje zarówno w rodzinach tzw. dysfunkcyjnych, gdzie przemocy towarzyszą inne problemy np. uzależnienie, bezrobocie, jak i w rodzinach o wysokim standardzie społecznym, w których z pozoru nie ma większych problemów.

Żaden pojedynczy profesjonalista, instytucja, organizacja czy służba nie jest w stanie znaleźć kompleksowego rozwiązania problemu. Natomiast wspólne działanie umożliwia spojrzenie na problem przemocy w rodzinie z różnych perspektyw i wypracowanie sposobu skoordynowanej interwencji.

Równie ważnym aspektem przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest uświadomienie społeczności lokalnej i rodzinie jako podstawowej komórce społecznej, że ich postawa i działania mają wpływ na proces przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przewodniczący Rady Gminy

/-/ Krzysztof Jan Rakowski